

Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland
Postbus 543 • 1180 AM Amstelveen • www.cdon.nl

Inbreng Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland betreffende het rondetafelgesprek over een verbod pelsdierhouderij

De CDON, binnenkort herdoopt tot de Dierencoalitie, wil in deze inbreng drie onderwerpen behandelen: de maatschappelijke verandering die tot het verbod pelsdierhouderij leidt, de kwestie van dierenwelzijn en de regeling voor de nertsenfokkers die de aanleiding voor dit rondetafelgesprek vormt.

Maatschappelijke verandering: de weg naar een diervriendelijker samenleving

In de recente Nota dierenwelzijn pleit de staatssecretaris voor een 'een maatschappelijk geaccepteerde omgang met dieren'. Het fokken van dieren voor bont past daarin niet: sinds de jaren tachtig is er zeer ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking die het fokken en doden van dieren louter voor bont afwijst.¹ De Nederlandse volksvertegenwoordiging heeft, na uitvoerig beraad, deze maatschappelijke opvatting in 2009 bekrachtigd door te besluiten de nertsenfokkerij per 1 januari 2024 te beëindigen.

De maatschappelijke opvatting over het fokken en doden van dieren voor bont past in een bredere maatschappelijke verandering in de verhouding tussen mensen en dieren. Er is algemene erkenning gekomen dat dieren een eigen, intrinsieke waarde hebben. Dit is in de Nederlandse wet verankerd.

Bestaande praktijken van de exploitatie van dieren vormen in vrijwel alle gevallen een aantasting van die intrinsieke waarde. Dat betekent dat we onszelf indringende morele vragen moeten stellen: welk

¹ Opinieonderzoeken, met grote regelmaat uitgevoerd de afgelopen jaren, laten een zeer consistent beeld zien: ongeveer 75% van de bevolking wijst bontproductie af, minder dan tien procent is voorstander. **2011:** Enquete Tros Radar, 85 % van de 62.000 ondervraagden is tegen bont in kleding. **2009:** Opiniepeiling CenTERdata in opdracht van WSPA Nederland. 60,9% geeft aan bontfokkerij 'zeer onaanvaardbaar' te vinden en 19,4% 'onaanvaardbaar'. In totaal 80,3%. **2008:** Opiniepeiling Planet Panel in opdracht van Bont voor Dieren. 77,3% van de respondenten antwoordt 'ja' op de vraag 'Bent u voor een verbod op het fokken van nertsen?' **2007:** Opiniepeiling Ergo in opdracht van Ministerie van LNV. 75% van de bevolking is tegen het fokken voor bont. **2006:** Opiniepeiling TNS NIPO in opdracht van Bont voor Dieren. 72% van de ondervraagden vindt dat de bontproductie moet worden verboden. **2003:** Opiniepeiling Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht 68% van de ondervraagden is tegen het doden van nertsen voor bont. **2000:** Opiniepeiling Intomart in opdracht van Bont voor Dieren. 78% van de ondervraagden is voor een nertsenfokverbod. In onderzoeken die een afwijkend beeld te zien lijken te geven, blijkt bij nadere beschouwing aan de respondenten niet gevraagd of zij het fokken en doden van dieren voor bont acceptabel vinden.

Comité Anti Stierenvechten • Compassion In World Farming Nederland • Hondenbescherming IFAW (International Fund for Animal Welfare) • Milieudefensie • Nederlandse Vegetariërsbond Nederlandse Vereniging voor Veganisme • Sophia-Vereeniging tot Bescherming van Dieren • Stichting AAP • Bont voor Dieren • Brooke Hospital for Animals Nederland • Comité Dierennoodhulp Dier en Recht • De Faunabescherming • Rechten voor al wat leeft Varkens in Nood • Vier Voeters • Vissenbescherming • Wakker Dier Wilde Dieren de Tent Uit • World Animal Net • WSPA Nederland • Zeehondencreche Lenie 't Hart

Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland
Postbus 543 • 1180 AM Amstelveen • www.cdon.nl

gebruik van dieren kunnen we nog wel rechtvaardigen en als er vormen zijn van diergebruik die niet meer te rechtvaardigen zijn, hoe maken we daar dan een einde aan? Deze rechtvaardiging is des te klemmender aangezien de exploitatie van dieren plaatsvindt op enorme schaal.

In het scala van vormen van diergebruik, is de vraag naar de rechtvaardiging van het gebruik van dieren voor bont relatief eenvoudig te beantwoorden. Net als het gebruik van proefdieren voor cosmetica dient bont in de 21ste eeuw geen levensvoorwaarde. Er bestaan bovendien goede alternatieven voor. Als we de intrinsieke waarde van dieren serieus nemen moeten we deze tenminste in dit geval laten prevaleren. Niettemin, om de daad bij het woord te voegen is een moeilijk en vaak pijnlijk proces – zoals vaak bij sociaal-maatschappelijke veranderingen.

Gelukkig zijn hierin al belangrijke passen gezet. Het verbod op het fokken van vossen en chinchilla's voor bont is daar een voorbeeld van net als, mede dankzij Nederlandse inspanningen, de Europese importverboden op honden-, katten- en zeehondenbont. Het nertsenfokverbod is in deze ontwikkeling een nieuwe, uiterst belangrijke, en hoognodige stap.

Tegenwerpingen als dat er allerlei andere praktijken zijn die dieren schade toebrengen en niet worden verboden of dat verboden geen zin hebben omdat het dierenleed zich slechts verplaatst, miskennen de wijze waarop sociale veranderingen tot stand komen. Vooruitgang is niet een kwestie van alles of niets, maar van verbeteringen die ergens beginnen en zich verspreiden, van moeizame compromissen, van tijdelijke ongewenste bijeffecten, van plotselinge sprongen vooruit. Onderhavig verbod pelsdierhouderij is daarvan een goed voorbeeld.

Overigens is het hierbij van belang op te merken dat de ene ongerechtvaardigde praktijk nooit een rechtvaardiging mag vormen voor de andere ongerechtvaardigde praktijk. Consistentie is een belangrijk ideaal, maar alleen als het wordt verbonden met wat moreel wenselijk is. Zouden we dat niet doen, dan houden we de moraal in gijzeling en kunnen we onwenselijk praktijken altijd goed praten door te wijzen op praktijken die nog onwenselijker zijn.

Sceptis over het effect van een Nederlands nertsenfokverbod valt dan ook makkelijk te pareren met de vraag hoe voortzetting van de Nederlandse nertsenfokkerij eraan bij zou dragen dat in de toekomst geen dieren meer voor hun bont worden gefokt en gedood. Niet natuurlijk. Omgekeerd zijn wij zeer hoopvol over de bijdrage van een Nederlands verbod aan het momentum om te komen tot een diervriendelijker wereld.

**Comité Anti Stierenvechten • Compassion In World Farming Nederland • Hondenbescherming
IFAW (International Fund for Animal Welfare) • Milieudefensie • Nederlandse Vegetariërsbond
Nederlandse Vereniging voor Veganisme • Sophia-Vereeniging tot Bescherming van Dieren • Stichting
AAP • Bont voor Dieren • Brooke Hospital for Animals Nederland • Comité Dierennoodhulp
Dier en Recht • De Faunabescherming • Rechten voor al wat leeft
Varkens in Nood • Vier Voeters • Vissenbescherming • Wakker Dier
Wilde Dieren de Tent Uit • World Animal Net • WSPA Nederland • Zeehondencreche Lenie 't Hart**

Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland
Postbus 543 • 1180 AM Amstelveen • www.cdon.nl

Dierenwelzijn

Dierenwelzijn is meer dan de afwezigheid van dierenleed, of van 'ongerief' zoals dat in het wetenschappelijk jargon wordt genoemd. Dierenwelzijn gaat ook over positieve emoties – en zelfs meer dan dat.

Dierenwelzijn is, om de Animal Science Group te citeren, 'niet het exclusieve domein van (dier)wetenschappers. Dierwetenschappelijke kennis is gebaseerd op waarnemingen aan het dier. Echter, hoeveel we ook wetenschappelijk kunnen vaststellen aan het dier, de wetenschap kan niet pretenderen als enige te spreken voor het dier. Het maatschappelijke debat rond dierenwelzijn gaat ook over onszelf, over onze waarden en overtuigingen van wat een goed leven is.'

Over wat een goed leven van een dier is, bestaat globaal echter grote consensus – in de vorig jaar aangenomen Wet dieren ook expliciet vastgelegd – namelijk dat het welzijn van een dier wordt uitgemaakt door de zogeheten vijf vrijheden.

Op al deze vijf vrijheden wordt in de nertsenfokkerij inbreuk gemaakt. Sommige inbreuken betreffen alle nertsen, andere inbreuken treffen een percentage van de nertsen, maar zelfs als die percentages laag zijn, gaat het om grote aantallen dieren. Die inbreuken zijn bovendien in een aantal gevallen zeer aanmerkelijk.

Vrijheid van dorst, honger en onjuiste voeding.

Nertsen krijgen een zachte brij te eten, in plaats van prooidieren, met nadelige gevolgen voor digestie, gebit en eetgedrag.² Bovendien worden de dieren in de winterperiode beperkt gevoerd om de dieren in de gewenste conditie te krijgen voor de volgende reproductiefase. Om de Animal Science Group te citeren: 'Soms is de voedingsbeperking zo sterk dat, met name de jongere dieren, het niet redden.'³ Ondanks recente veranderingen in het voerregime is dit probleem niet verholpen. Volgens de eerste herhaling van de ongeriefanalyse van de Animal Science Group ontbreken exacte actuele cijfers over het percentage dieren dat ongerief ondervindt door voerbeperving, maar geven bevindingen in het Welfare Quality project aan dat het percentage hoger is dan 'wenselijk'.⁴ Welk

² Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare (2001) 93.

³ Animal Science Group, *Ongerief bij rundvee, varkens, pluimvee, nertsen en paarden* (2007) 27.

⁴ Animal Science Group, *Ongerief bij rundvee, varkens, pluimvee, nertsen en paarden, eerste herhaling* (2011), 39.

Comité Anti Stierenvechten • Compassion In World Farming Nederland • Hondenbescherming
IFAW (International Fund for Animal Welfare) • Milieudefensie • Nederlandse Vegetariërsbond
Nederlandse Vereniging voor Veganisme • Sophia-Vereeniging tot Bescherming van Dieren • Stichting
AAP • Bont voor Dieren • Brooke Hospital for Animals Nederland • Comité Dierennoodhulp
Dier en Recht • De Faunabescherming • Rechten voor al wat leeft
Varkens in Nood • Vier Voeters • Vissenbescherming • Wakker Dier
Wilde Dieren de Tent Uit • World Animal Net • WSPA Nederland • Zeehondencreche Lenie 't Hart

Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland
Postbus 543 • 1180 AM Amstelveen • www.cdon.nl

percentage door de Animal Science Group 'wenselijk' wordt beschouwd is hierbij overigens onduidelijk, voor CDON is dat wenselijke percentage 0%.

Vrijheid van fysiek en fysiologisch ongerief.

'The typical mink cage with a nest box and wire mesh floor impairs mink welfare because it does not provide for important needs. Particular problems are limited locomotor and stimulatory possibilities, lack of opportunity to climb, go into tunnels or swim, and inability to avoid social contact.'⁵

Vrijheid van pijn, verwondingen en ziektes.

Volgens de Animal Science Group is de incidentie van staartbijten zeer aanzienlijk: 'Op het moment van pelzen heeft 10-50% van de dieren aangebeten staarten.'⁶ Of om het Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare te citeren: 'Non-fatal conditions which affect animal welfare, for example gastric ulcers, kidney abnormalities and tooth decay, are sometimes widespread.'⁷

Vrijheid van angst en chronische stress.

De Animal Science Group concludeert dat vroeg spenen en de beperkingen van de huisvesting leiden tot stress en stereotype gedrag. Bovendien helpt het niet of onvoldoende om de kooien te verrijken of de nertsen zo te fokken dat ze minder stereotype gedrag vertonen. Zo onderzocht een groep wetenschappers of het welzijn van nertsen werd verbeterd als zij een tredmole in de kooi geplaatst kregen. Wat bleek, de dieren maakten hier gebruik als substituuut voor stereotype gedrag. Anders gezegd, het lopen in de tredmolen werd hun stereotype gedrag. De compulsieve gedragsstoornis bleef hetzelfde, alleen uitte die zich anders. De aantasting van het welzijn bleef hetzelfde.⁸

Ook is geprobeerd nertsen te fokken die zich in de huidige huisvestingssystemen 'beter' voelen dan de thans gefokte nertsen. Binnen de natuurlijke gedragsvariatie hebben zij nertsen geselecteerd die minder vatbaar zijn voor stereotype (repetierend obsessief) gedrag. De ratio hierachter was dat stereotype gedrag een belangrijke indicator is van welzijn en dat

⁵ Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare (2001) 178.

⁶ ASG (2007) 25.

⁷ ASG (2001) 178

⁸ S.W. Hansen, B.M. Damgaard, 'Running in an running wheel substitutes for stereotypes in mink, but does it improve their welfare?', *Applied Animal Behaviour Science*, 118 (2009) 76-83.

Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland
Postbus 543 • 1180 AM Amstelveen • www.cdon.nl

dus een foklijn met minder stereotype gedrag nertsen oplevert met minder welzijnsproblemen. De uitkomst was echter negatief, of zelfs, mogelijk zelfs dat het welzijn van deze 'laag stereotype nertsen' nog slechter was dan van de 'hoog stereotype nertsen'. De laag stereotype nertsen waren namelijk angstiger. De onderzoekers concludeerden: 'The correlation between stereotypie and confidence in the present study supports earlier findings showing a higher promotion of fearful animals in groups of low stereotyping mink. So, although the selection against stereotypie behaviour clearly reduced the FCM it may have contradictory consequences for the welfare of mink.'

Vrijheid om het natuurlijke (soorteigen) gedrag te ontplooiën.

Nertsen zijn van nature solitaire roofdieren met territoria van 1 tot 5 kilometer lang, die rond en in het water leven. In de fokkerij worden nertsen gehouden in kleine, draadgazen kooien van 85X30X45 centimeter met een nestbox van 20X20 centimeter. Deze huisvesting maakt het natuurlijk gedrag (jagen, zwemmen, exploreren) ten ene male onmogelijk.⁹

Wat betreft deze laatste vrijheid zij nog opgemerkt dat uitoefening van het natuurlijk (soorteigen) gedrag centraal wordt gesteld in het regeringsbeleid sinds de Beleidsnota dierenwelzijn uit 2002.¹⁰ De nertsenfokkerij is hiermee onverenigbaar gebleken.

Deze vijf vrijheden gaan over leven, maar bontproductie brengt uiteraard ook het doden van de dieren met zich mee. De dood is de ultieme inbreuk op de integriteit van het dier en, anders dan soms wel wordt beweerd, ook wel degelijk een kwestie van welzijn, want de dood berooft het dier van verder leven en dus ook van verder welzijn. Ook hierbij geldt dus de vraag of het doel het middel heiligt.

Dit alles betekent dat mogelijke verbeteringen die realistischer wijze in het welzijn van de commerciële nertsenfokkerij kunnen worden aangebracht per definitie tekortschieten om het doel te kunnen rechtvaardigen.

Overigens verdienen de welzijnsverbeteringen die de sector heeft doorgevoerd sterke relativering. De productschapsverordening gaat namelijk over percentages dieren, niet werkelijke aantallen. In 1995, toen het Plan van Aanpak in werking trad, werden jaarlijks 2,5 miljoen dieren gehouden. In

⁹ Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare (2001) 13-16, 178. De Animal Science Group concludeerde in haar meest recente rapport over 'ongerief' dan ook dat het foeragegedrag een zorgpunt blijft: 'met het aanbieden van kant en klaar voer wordt geen invulling gegeven aan de behoefte van de nerts om te foerageren.'

¹⁰ LNV, Beleidsnota dierenwelzijn, maart 2002, 4, 6.

Coalitie DierenwelzijnsOrganisaties Nederland
Postbus 543 • 1180 AM Amstelveen • www.cdon.nl

2009 was de sector gegroeid tot ongeveer 5 miljoen dieren per jaar. 2,25 miljoen daarvan zaten echter nog volgens de oude regels gehuisvest. De zogenaamde 'welzijnsinvesteringen' die de sector naar eigen zeggen heeft gepleegd, betreffen kortom louter uitbreidingen van de sector.¹¹ De afgelopen jaren is de sector verder geëxplodeerd tot 9,7 miljoen dieren. Ook nu valt te vrezen valt dat het aantal dieren dat is gehuisvest volgens de oude normen niet of nauwelijks is verminderd.

Regeling nertsenfokkers

De CDON merkt op dat de sector na het moment van de indiening van het wetsvoorstel zeer fors is gegroeid. Zelfs na de aanname door de Tweede Kamer is deze groei onverminderd doorgegaan. Hieruit lijken de volgende conclusies getrokken te kunnen worden:

- De inkomens- en vermogensschade die gevolg zijn van deze uitbreidingen moeten worden toegewezen aan het ondernemersrisico.
- De (ruime) termijn van beëindiging is kennelijk inderdaad lang genoeg om de uitbreidingsinvesteringen rendabel te maken.
- Het risico dat de afbouwtermijn onoverkomelijke problemen met zich meebrengt qua infrastructuur en personeel wordt door de sector klaarblijkelijk niet hoog ingeschat.
- De sector heeft bewezen in korte tijd grote schaalveranderingen te kunnen accommoderen.

De voorliggende novelle voorziet bovendien in flankerend beleid om sloopkosten te vergoeden en komt tegemoet aan nertsenhouders die in de problemen komen met betrekking tot hun pensioen. Alles bij elkaar biedt dit zeker een billijke regeling.

Het wetsvoorstel om de nertsenfok te verbieden werd in 2006 ingediend. Hoog tijd derhalve om dit nu spoedig tot wet te verklaren. Langer uitstel zal slechts leiden tot aanhoudende onzekerheid en toenemende onvrede en protest omdat de discrepantie tussen de publieke moraal en de praktijk van het fokken en doden van dieren voor bont alleen maar groter wordt.

¹¹ LEI, *Sanering nertsenhouderij in Nederland: een actualisatie* (2008) 8.